

FINANCIËLE ONDERBOUWING CONCEPTVERKIEZINGSPROGRAMMA

VRIJDAG 6 JULI 2012

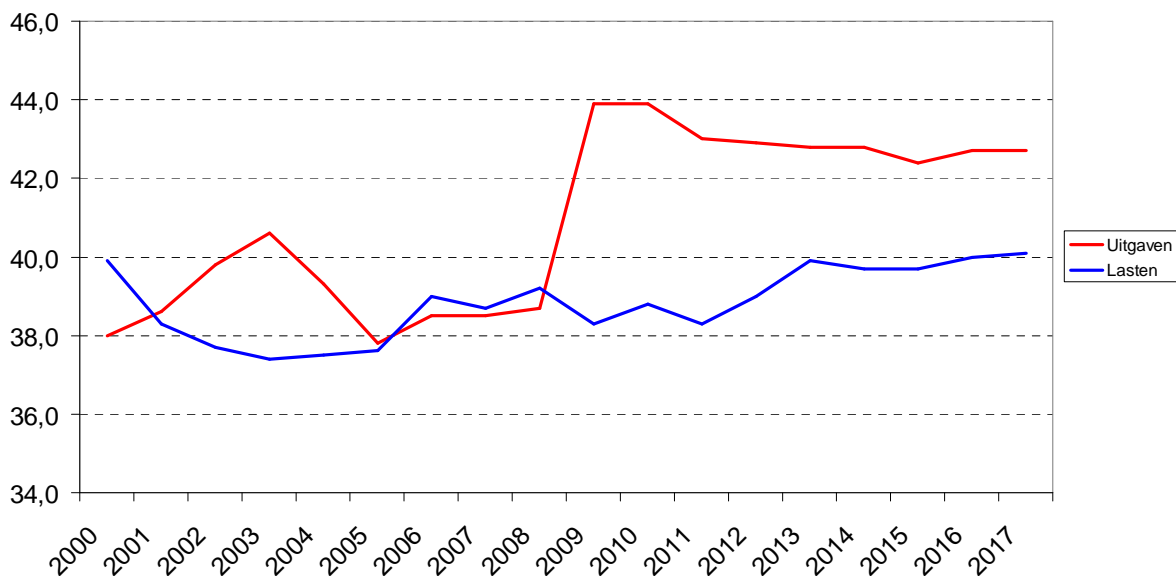
Hoofdpunten uit 'Niet doorschuiven, maar aanpakken'

- Tekortbeperkende maatregelen van 24 miljard euro in 2017, oplopend tot circa 29 miljard structureel
- Structureel begrotingsevenwicht in 2017, na 2017 begrotingsoverschot
- De staatsschuld wordt beheersbaar en gaat na 2017 dalen
- Lastenverlichting van 5 miljard euro voor burgers om economisch herstel kracht bij te zetten
- Intensiveringen van 3 miljard euro in onder andere onderwijs, veiligheid en infrastructuur

1. Overheidsfinanciën langdurig uit het lood

Na het uitbreken van de financiële crisis lopen de overheidsuitgaven in 2008 scherp op, van 39% naar 44% BBP. Na 2008 blijven de uitgaven aanvankelijk enkele jaren op dit hogere niveau; pas met het aantreden van het kabinet Rutte I wordt een begin gemaakt met het terugdringen van de overheidsuitgaven. De *inkomsten* van de overheid zijn in de achter ons liggende jaren nauwelijks veranderd en blijven constant op circa 39% BBP. Het gevolg is dat er vanaf 2008 een gapend gat in de overheidsfinanciën ontstaat (zie figuur 1).

Figuur 1: overheidsuitgaven en –inkomsten volgens het basispad MLT.

Bron: CPB

Het gapende gat blijft in de jaren daarna bestaan, omdat de overheidsuitgaven wel groeien, maar de economie niet: als gevolg van aanhoudende onrust op Europese financiële markten slaat in het najaar van 2011 de crisis opnieuw toe. Deze nieuwe teruggang betekent dat de economie in Nederland nog altijd niet terug is op het niveau van 2008 – dat moment zal naar huidige inzichten zelfs nog tot 2014 op zich laten wachten. In het najaar van 2011 worden door de verdere ontwikkeling van de crisis nieuwe ombuigingen noodzakelijk.

In het voorjaar van 2012 blijkt de PVV echter niet bereid de financiële afspraken na te leven die ten grondslag lagen aan de politieke samenwerking met de VVD en het CDA, zodat de herstelwerkzaamheden van het kabinet Rutte I tot stilstand lijken te komen. Kort daarna wordt door een brede meerderheid in de Tweede Kamer het begrotingsakkoord gesloten, waarmee desalniettemin voortgang wordt geboekt bij het terugdringen van het overheidstekort. Met deze stap wordt het vertrouwen van financiële markten bewaard, zij het tegen een prijs: de vermindering van overheidstekort vanaf 2013 bestaat voor een belangrijk deel uit lastenverzwaring.

Als de economie niet groeit en de overheidsuitgaven wel, dan duiken de overheidsfinanciën onvermijdelijk in het rood. Het evenwicht kan pas terugkomen als de overheidsuitgaven zich aanpassen aan de onderliggende economie. Medio 2012 is dat nog altijd onvoldoende gebeurd. Het actuele beeld van de overheidsfinanciën is daarom dat het evenwichtsherstel nog altijd uitblijft, en dat daarnaast inmiddels ook de collectieve lasten een ongewenste stijging vertonen.

2. De beleidsopgave voor 2013-2017

Het verlies aan economische groei in de achter ons liggende jaren is niet tijdelijk van aard, maar permanent. Anders gezegd, inhaalgroei is niet of slechts heel beperkt te verwachten. Dit betekent dat we niet op onze handen kunnen gaan zitten: de collectieve uitgaven als aandeel van het BBP moeten omlaag, en aangezien we daarbij nauwelijks zullen worden geholpen door groei van het BBP, zullen het de uitgaven zelf zijn, die omlaag moeten.

Het is daarbij niet voldoende om de uitgaven (bijna 43%BBP) terug te brengen naar het niveau van de inkomsten (40% BBP). De VVD vindt het belangrijk om uit de crisis te groeien, en in de visie van de VVD zijn het de burgers en bedrijven die dat moeten doen en niet de overheid. Er is dus substantiële lastenverlichting nodig. De VVD kiest er daarom voor burgers en bedrijven 5 miljard euro extra ruimte in de portemonnee te geven in de vorm van lagere belastingen. Ook dat bedrag moet worden betaald uit ombuigingen. Tot slot wil de VVD ook in de komende kabinetsperiode investeren in onder andere onderwijs, veiligheid en infrastructuur, voor een totaal bedrag van circa 3 miljard euro.

Uit de MLT-berekeningen van het CPB blijkt dat het structurele EMU-tekort in 2017 2,5% bedraagt, ofwel 16 miljard euro. Vermeerderd met de lastenverlichting en de additionele intensiveringen die de VVD voorstaat, resulteert dan een ombuigingstaakstelling van 24 miljard euro in 2017.

In het afgelopen jaar is gebleken welke politieke problemen kunnen ontstaan, als tijdens een kabinetsperiode additionele ombuigingen moeten worden gevonden. Het is uiterst lastig om daarover van te voren afspraken te maken, het is soms nog lastiger om gemaakte afspraken na te komen. De VVD is het daarom eens met het advies van de Studiegroep Begrotingsruimte om voldoende buffer in de Rijksbegroting te bouwen met het oog op afwijkende realisaties van de CPB-ramingen.

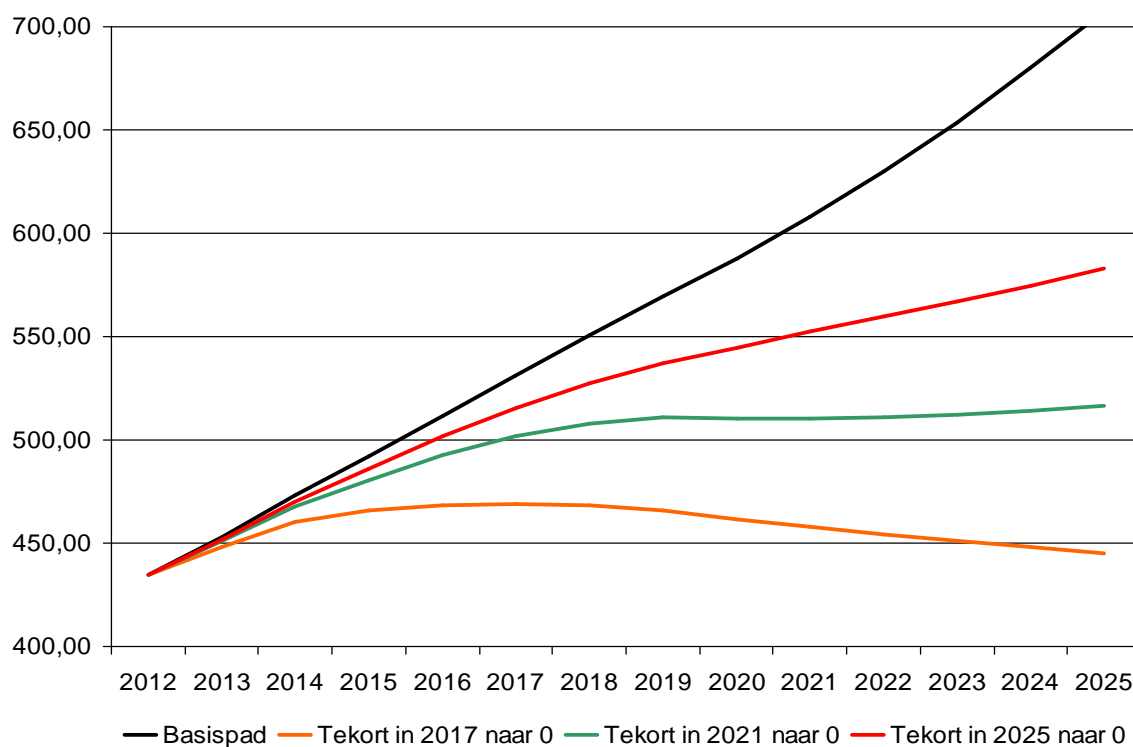
3. Aanpakken, niet doorschuiven

De VVD kiest ervoor om het overheidstekort in 1 kabinetsperiode volledig terug te dringen, zelfs al is er daarnaast ook nog geld nodig voor lastenverlichting en intensiveringen. Het VVD-verkiezingsprogramma bevat een pakket aan maatregelen waarmee de benodigde 24 miljard euro in 2017 wordt gevonden. De maatregelen leveren in de periode na 2017 nog extra geld op, waarmee het begrotingstekort te zijner tijd kan worden omgezet in een begrotingsoverschot. Als in de afgelopen jaren iets duidelijk is geworden, dan is het wel hoe kwetsbaar ook Nederland is voor ontwikkelingen op financiële markten. Inzetten op financiële soliditeit is zeker voor Nederland dan ook geen overbodige luxe.

In de visie van de VVD is vooruitschuiven van de financiële problematiek geen optie. De financiële markten zijn immers onverbiddelijk: landen die het minder nauw nemen met de soliditeit van hun overheidsfinanciën zijn – gezien vanuit het perspectief van beleggers – riskante landen. Zulke landen zullen dus ook een extra risico-opslag moeten betalen in vergelijking met meer solide landen. Nederland kent momenteel een AAA-status, die ervoor zorgt dat de rente op Nederlandse staatsschuld laag is. In de visie van de VVD moet dat zo blijven.

Zo beschouwd is het pure noodzaak om het overheidstekort in 2017 terug te dringen naar 0, en niet in twee kabinetperiodes, dus in 2021, of zelfs nog later. Het VVD-verkiezingsprogramma leidt ertoe dat de staatsschuld vanaf 2018 gaat dalen. Overigens bedraagt de staatsschuld volgens de VVD-aanpak in 2025 nog altijd bijna 450 miljard euro, ofwel ruim 28.000 euro per inwoner. Wordt de tekortreductie uitgesmeerd over de tijd, dan zal de staatsschuld blijven stijgen (zie figuur 2).

Figuur 2: Ontwikkeling overheidsschuld bij verschillende snelheden van tekortreductie

Bron: berekeningen VVD

Daarbij speelt onder meer een rol dat een tragere tekortreductie zich maar al te snel zal vertalen in een hogere rente op Nederlandse schuld. De kans daarop is uiteraard groter naarmate de afspraken uit het Stabiliteitspact daarbij meer in het gedrang komen, anders gezegd: zeker wanneer de tekortreductie wordt uitgesmeerd tot 2025, is nauwelijks denkbaar dat er *geen* rentestijging volgt. Stel dat Nederland de AAA-status zou verliezen en zou worden afgewaardeerd naar AA, dan is een stijging van de rente met een vol procent bepaald niet denkbeeldig. Dat zou betekenen dat de rentelasten over de Nederlandse staatsschuld oplopen met 4,5 miljard euro. Dat is meer dan de Nederlandse overheid jaarlijks uitgeeft aan de kinderbijslag en het kindgebonden budget samen.

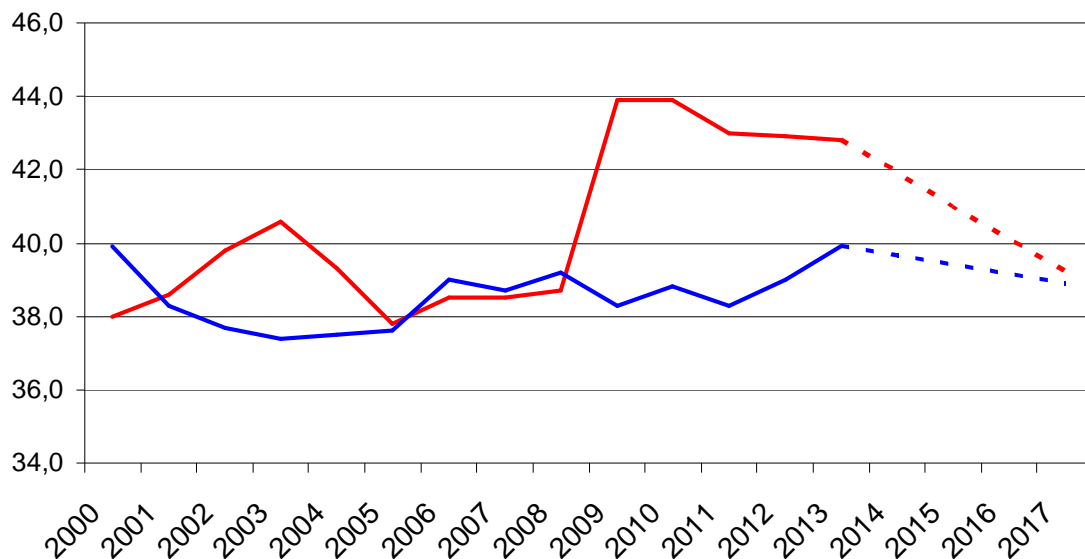
4. Financieel beleid 2013-2017

De VVD wil in 2017 structureel begrotingsevenwicht realiseren. Dat wil de VVD niet bereiken door lastenverhogingen, integendeel, in de visie van de VVD is juist lastenverlichting nodig, zodat burgers en bedrijven de ruimte krijgen om uit de crisis te groeien. Bovendien heeft de VVD ambities op het terrein van onderwijs, veiligheid en infrastructuur. Alles bij elkaar buigt de VVD daarom voor een bedrag van 24 miljard euro om op de collectieve uitgaven.

Financieel beleid op hoofdlijnen 2013-2017		
	% BBP	EUR miljard
Ontwikkeling bruto collectieve uitgaven	-3,2	-21
- ombuigingen	-3,7	-24
- intensiveringen	0,5	3,0
Collectieve lasten	0,7	5
EMU-saldo (- is verbetering)	-2,5	-16,0

De omvang van het VVD-pakket is zo gekozen, dat – in samenhang gezien met de lastenverlichting voor burgers en bedrijven – zowel de collectieve uitgavenquote als de collectieve lastenquote daalt naar een niveau vergelijkbaar met de situatie van voor de financiële crisis (zie figuur 3).

Figuur 3: Ontwikkeling overheidsuitgaven en –inkomsten volgens verkiezingsprogramma VVD.

Bron: CPB, berekeningen VVD.

4.1 Collectieve uitgaven

In de periode 2013-2017 groeien de reële collectieve uitgaven bij ongewijzigd beleid met in totaal 17,75 miljard euro. Het VVD-programma buigt in totaal voor een bedrag van 24 miljard euro om. Uit dat bedrag worden nieuwe uitgaven gefinancierd op het gebied van onder meer veiligheid, infrastructuur en onderwijs voor een bedrag van 3 miljard euro. Daarmee komen de netto ombuigingen uit op 21 miljard euro. Aangezien de ombuigingen voor een aanzienlijk deel worden gevonden bij posten die niet rechtstreeks samenhangen met het voorzieningenniveau voor de burger (omvang overheid, internationale samenwerking), is de uitspraak gerechtvaardigd dat het totale bedrag dat beschikbaar is voor collectieve voorzieningen voor de burger, in grote lijnen gelijk blijft.

Onder dat constante totaalbedrag vinden wel belangrijke verschuivingen plaats. Zo blijft met name de zorg in reële termen groeien.

Het feit dat de VVD de reële collectieve uitgavengroei terugdringt, vloeit rechtstreeks voort uit de analyse dat de collectieve uitgaven na 2008 zijn blijven doorgroeien, waar de economie dat niet deed. Om evenwichtsherstel in de overheidsfinanciën te bereiken, wordt nu de omgekeerde beweging gemaakt. Zo ontstaat tevens ruimte voor 5 miljard euro lastenverlichting en daarmee voor bestedingsherstel bij burgers en bedrijven.

De VVD doet voorstellen om circa 9 miljard euro om te buigen in de sociale zekerheid, 7 miljard in de zorg en 8 miljard in het restant van de Rijksbegroting. Hierna resteert er nog een groei van de uitgaven van respectievelijk 3, 11 en 4 miljard euro. De VVD wil de overheid kleiner maken, door onder andere het verminderen van het aantal ambtenaren, wetten en regels te vereenvoudigen, de publieke omroep terug te brengen naar twee netten en te stoppen met het onzinnig rondpompen van geld via talloze kleine subsidiepotjes. Een kleinere overheid bespaart ons tezamen al ruim 3,5 miljard euro. De onhoudbare uitgavengroei in de zorg beteugelen we door de zorg dichter bij mensen te brengen. Er kan veel meer zorg dan nu worden verleend vanuit het gemeentelijk loket. Een gemeente staat veel dichter bij mensen, zodat er meer maatwerk kan worden geleverd. Dit is efficiënter en bespaart dus geld. Nu wordt via van allerlei regelingen getracht om mensen die langdurig hoge zorgkosten maken en deze niet zelf kunnen dragen tegemoet te komen. Dat lukt onvoldoende, of er is geen sprake van structureel hoge kosten of mensen kunnen het prima zelf betalen. Gemeenten zijn beter in staat om dit onderscheid wel te maken en daardoor hoeft er geen geld meer naar mensen die het niet nodig hebben. Daarnaast maakt de VVD de keuze om het collectief verzekerde pakket van zorg meer te richten op de risico's die niet individueel gedragen kunnen worden. Voorzieningen voor huishoudelijke hulp horen daar niet bij. Dit geldt ook voor het basispakket van de zorgverzekering. De VVD wil dat er kritischer wordt gekeken naar de samenstelling van het pakket. Daarnaast moeten mensen meer bewust worden van de kosten van zorg, daarom komt een bezoek aan de huisarts ook onder het eigen risico te vallen. De voorzieningen in de sociale zekerheid worden zo ingericht dat ze worden gericht op participatie. De VVD wil daarom de WSW hervormen, de Wajong beperken tot volledig en duurzaam arbeidsongeschikten, de WW-duur verkorten en de prikkels om vanuit de bijstand aan het werk te gaan versterken. Daarbij zorgt de VVD dat werken gaat lonen door het aantal kindregelingen te verminderen en te stroomlijnen waardoor de armoedeval verdwijnt.

Juist in deze tijden kiest de VVD ervoor om 3 miljard euro te investeren in de sterke uitgangspositie die Nederland heeft om ook onze kinderen te laten te genieten van onze welvaart en ze in staat te stellen om deze uit te bouwen. Daarom investeren we in onderwijs. Het onderwijs van nu is de kennis van morgen en dat zal ons helpen om te kunnen blijven concurreren met opkomende landen, zoals China, India en Brazilië. Handelsland Nederland kan het zich niet permitteren om letterlijk stil te komen staan. Om onze gunstige ligging aan zee maximaal te benutten investeert de VVD juist extra in wegen en spoor in plaats van erop te bezuinigen. Bovendien kiest de VVD ervoor om de files te bestrijden met extra wegen in plaats van de autorijder van de weg te belasten. Ook investeert de VVD in het betaalbaar houden van kinderopvang voor hardwerkende ouders. Ten slotte wil de VVD dat het nog veiliger wordt op straat. Om de politie daartoe in staat te stellen krijgen zij extra budget.

4.2 Collectieve lasten

Het VVD-programma bevat een veelheid aan fiscale maatregelen, die per saldo beogen de lasten op arbeid fors te verlagen. Het programma bevat daartoe een netto lastenverlichting van 5 miljard euro, die voor een groot deel wordt ingezet om de arbeidskorting te verhogen. Daarnaast worden via lastenverschuivingen ook andere belangrijke stappen gezet in het belang van de werkende burger. Zo wordt de onbelaste reiskostenvergoeding voor het woon-werkverkeer in ere hersteld en wordt de belastingkorting voor werkende tweeverdieners met kinderen verhoogd. Ook wordt de afbouw van

de arbeidskorting voor hogere inkomens ongedaan gemaakt. Tot slot staat voor de VVD buiten kijf, dat alle fiscale opbrengsten uit het ontmoedigen van aflossingsvrije hypotheekrenten moeten terugvloeien naar burgers. De hypotheekrente-aftrek is veilig bij de VVD en fungeert niet als melkkoe voor het overheidstekort.

Voor bedrijven zet de VVD drie belangrijke stappen: allereerst wordt de 6 maanden durende doorbetaling van de WW geschrapt, waarmee een belangrijke oploop in de lasten op arbeid wordt teruggedraaid. Verder versoepelt de VVD het ontslagsysteem ingrijpend, zodat bedrijven besparen op de kosten van ontslag – vooral in economisch moeilijke tijden kan dat bedrijven helpen om te overleven. Ten slotte verlaagt de VVD de belastingen voor het MKB.

5. De overheidsfinanciën na 2017

Met de beoogde verbetering van het EMU-saldo in 2017 – ten bedrage van 2,5% BBP – is tevens de vergrijzingsopgave geadresseerd. Daarenboven bevat het VVD-programma diverse maatregelen die na 2017 tot een verdere verbetering leiden van het EMU-saldo. Voorbeelden zijn de versnelde leeftijdverhoging in de AOW en de maatregelen die de buitensporige groei van de langdurige zorg in Nederland beogen af te remmen. Alles bij elkaar bedraagt de structurele opbrengst van het VVD-pakket circa 5 miljard euro meer dan de opbrengst 2017.

De verdere saldoverbetering na 2017 is een voorbeeld van prudent beleid. De Nederlandse economie is – zo is ook het afgelopen jaar weer gebleken – uitzonderlijk gevoelig voor schommelingen in de economische conjunctuur. Die schommelingen kunnen op hun beurt leiden tot grote, plotselinge verslechtingen binnen de overheidsfinanciën, waardoor plotseling scherpe budgettaire koerscorrecties nodig worden. Daarnaast kent Nederland een grote financiële sector, die nog altijd niet geheel uit de gevarezone is. Om beide redenen is het verstandig een zo solide mogelijk financieel beleid te voeren.